

Володимир Сергійович МИХАЙЛОВ,

доктор економічних наук, професор,
начальник науково-дослідної лабораторії
Науково-дослідного центру гуманітарних проблем
Збройних сил України (м. Київ),
vladimir.s.mikhailov@gmail.com,

Валентина Володимирівна ЄФІМОВА,

старший науковий співробітник
Науково-дослідного центру гуманітарних проблем
Збройних сил України (м. Київ),
valya_ef@i.ua

УДК 355/359

**РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ:
МЕТОДОЛОГІЯ І ПРАКТИКА**

Розглянуто теоретичні засади, методичні підходи та наведено приклади практичної реалізації узагальнюючих показників (індексів, рейтингів) у військовій сфері та у сфері обороноздатності країн світу. Метою статті є висвітлення базових методологічних і методичних підходів щодо побудови та розрахунків рейтингових оцінок (індексів), які дозволяють оцінити військові можливості окремих країн світу, здійснити коректні міжнародні зіставлення військової потуги держав та визначити місце України в системі зазначених показників.

Розглянуто основні етапи створення підходів щодо оцінювання оборонного потенціалу країн світу, які сформувались серед провідних аналітиків у цій сфері після закінчення Другої світової війни. Проаналізовано джерела інформації, що використовуються для обчислення відповідних узагальнюючих показників. Коротко розглянута методологія побудови основних індексів (рейтингів), які використовують відомі міжнародні аналітичні організації та агенції для розрахунку цих показ-

ників. На основі застосування відкритих закордонних джерел інформації показано місце України серед країн світу в системі показників, що характеризують її військовий потенціал, вогневу потужність, ступінь мілітаризації тощо. Наведені міркування деяких експертів у військовій сфері щодо можливостей, доцільності та обмежень застосування на практиці висвітлених у статті показників.

Загалом, можна зазначити, що рейтингові оцінки різних аспектів воєнного потенціалу, військової потужності, вогневої спроможності військових формувань тощо дають лише узагальнююче, «агреговане» уявлення про реальні бойові можливості армії країн світу. Разом з тим, вони можуть слугувати певним орієнтиром, виявляти «вузькі місця» в системі обороноздатності, обґрунтовувати дієві управлінські рішення, спрямовані на покращення сил і засобів захисту територіальної цілісності та суверенітету нашої країни.

Ключові слова: рейтингові оцінки, військова сфера, обороноздатність, порівняльний аналіз армій світу.

Сучасні підходи щодо комплексного оцінювання різних сфер життя, включаючи й військову сферу, потребують застосування різних методологічних і методичних підходів, їх комбінування, використання досліджень міждисциплінарного характеру тощо. Виходячи з того, що мова йде про складні або надскладні системи, їх важко охарактеризувати одним єдиним чинником, показником, індивідуальним індексом, вимірником. Потреба у проведенні інтегрального оцінювання й подальшому складанні на цій основі рейтингу виникає у зв'язку з тим, що часткові індикатори не дозволяють отримати комплексне уявлення щодо об'єкта дослідження, провести обґрунтовані зіставлення між об'єктами, які належать до одного і того ж класу (в цьому випадку — армії світу та військові можливості окремих країн).

Метою статті є висвітлення базових методологічних і методичних підходів щодо побудови та розрахунків рейтингових оцінок (індексів), які дозволяють оцінити військові можливості окремих країн світу, провести коректні міжнародні зіставлення військової потуги держав та визначити місце України в системі зазначених показників.

Когорта закордонних та вітчизняних військових та цивільних спеціалістів різних галузей знань намагались створити відповідні показники (індикатори, індекси, рейтинги) та системи таких показників, які найбільш адекватно характеризували б різні сторони військових (оборонних) можливостей країн. Серед них можна відмітити Кл. Кнорра, Г. Кліффорда, Д. Стінгера, В. Фуке, Р. Клайна, Е. Телліса, К. Шеттера, М. Мютшлера, О. Длугопольського, Ю.І. Гайду, С. Згурця, А. Єрину та інших. Зазначимо також, що, незважаючи іноді на недостатню «прозорість» і відкритість методології щодо практичних розрахунків цих показників, вони часто застосовуються не лише для проведення зіставлень

окремих країн, а для рекламних кампаній, передвиборчої агітації та ін. Особливо це стосується різноманітних рейтингів, що є продуктом діяльності визнаних міжнародних рейтингових агенцій, недержавних дослідницьких організацій, фундацій різного спрямування тощо.

Зазначимо далі, що особливістю всіх інтегральних оцінок є їх певна суб'єктивність. Тому таку оцінку неможливо сприймати як абсолютну істину, хоча інтегральні оцінки, зокрема рейтинги, якщо вони побудовані із дотриманням загальноприйнятих підходів і процедур, дають можливість зі значною вірогідністю здійснювати достатньо коректні порівняльні оцінки.

Існує багато різних способів побудови й розрахунку інтегральних показників, які можуть відрізнитись один від іншого факторами, що аналізуються, а також математичним виразом інтегрального показника, підходом щодо ранжування певних систем (підсистем) [1, с. 4–5]. Усі методи мають як переваги, так і недоліки. При цьому можна виокремити найбільш загальні етапи цього процесу:

- визначення мети і завдань рейтингу;
- формування системи показників об'єктів, що досліджуються;
- відбір вхідної інформації (даних), необхідних для розрахунку показників;
- розподіл відібраних показників за групами, які відповідають субіндексам (якщо це необхідно);
- приведення даних у зіставний вигляд із використанням різних методів;
- розрахунок інтегральних індексів (субіндексів) на основі різноманітних математичних методів;
- ранжування об'єктів за отриманими інтегральними показниками.

Відомо, що рейтинг (від англ. *to rate* — оцінювати, приписувати певний клас, розряд) — це багатовимірний інтегральний показник, який узагальнює найбільш значущі властивості складних соціально-економічних явищ, що неможливо виміряти безпосередньо (конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість, якість життя населення, військовий потенціал тощо). Явища такого типу виявляються певною множиною різного плану ознак-симптомів x_i (далі — базових показників), тож виміряти, оцінити такі явища можна лише побічно, агрегуючи множини показників x_i в одну інтегральну оцінку G_j . Алгебрично значення базових показників для j -го об'єкта подаються вектором $x_{ij} = (x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{mj})$, агрегування означає перетворення вектора на скаляр. Оскільки базові показники множини X переважно різнойменні й різномасштабні або належать до різних шкал вимірювання, агрегування вимагає їх уніфікації, зведення до однієї основи методами стандартизації. Вектор первинних значень показників x_{ij} замінюється вектором стандартизованих значень $z_{ij} = (z_{1j}, z_{2j}, \dots, z_{mj})$. Геометрично інтегральна оцінка інтерпретується як точка в багатовимірному просторі, координати якої вказують на масштаб або позицію j -го об'єкта. Основне призначення інтегральних оцінок — ранжування об'єктів, відне-

сення їх до певного класу чи категорії. Десятки міжнародних організацій та рейтингових агенцій за спеціальними методиками складають рейтинги певного кола країн, визначають позицію кожної з них залежно від розвитку національної економіки, соціальної сфери, інноваційного розвитку, військової потужності тощо. Інформаційною базою для міжнародних рейтингів є статистичні дані з офіційних урядових видань кожної країни, спеціалізовані бази даних міжнародних організацій (ООН, ОЕСР, МВФ та ін.), а також результати опитувань, проведених незалежними міжнародними організаціями серед експертів. Інформаційна база міжнародних рейтингів охоплює майже всі аспекти глобальних трансформацій. Міжнародні рейтинги відрізняються комплексами базових показників, що включені в рейтингову систему, і методичними підходами до їх агрегування [2, с. 56].

Зазначимо також, що рейтинг виник і впродовж тривалого часу базувався в основному на експертному оцінюванні. Суб'єктивність, притаманна таким оцінкам, стала значущою при підсиленні значення економічних чинників рейтингового процесу, розподілі ресурсів, у тому числі й тих, що стосуються воєнних можливостей країн світу. Усе це підвищило значення методологічної та алгоритмічної прозорості методології рейтингування. Безпосередньо експертна оцінка потрібна, коли алгоритм задачі нез'ясований, і є варіанти побудови рейтингової оцінки, а переваги їх одна перед іншою не завжди очевидна. При цьому відомі лише окремі фрагменти інформації, і для різних об'єктів вона різна. Однак при зростанні адекватності моделі питома вага експертної компоненти поступово знижується. Головна вимога до загальної структури рейтингу — максимальна простота за умов найбільшого збігу очікуваних і фактичних результатів [3].

Варто зауважити, що військова справа та війна були характерним явищем протягом усієї історії розвитку світової цивілізації. Так, за оцінками військового історика М. Міхневича, що були зроблені ще у кінці XIX ст., на один рік мирного життя людства припадає всередньому 13 років війни [4, с. 7]. Одночасно відповідно до поглядів Ю. Балувського та М. Хамзатова [5, с. 9–10], сучасний світ стрімко занурюється в непередбачуваний хаос війн і конфліктів, деструктивних і дезінтеграційних процесів, у системі міжнародних відносин закінчується формування глобальної критичності, здатної становити загрозу не тільки фундаментальній основі світобудови, але й породжувати загрози фізичному існуванню окремих народів і людства в цілому.

Оскільки, як відомо, «війна так само стара, як і рід людський», з розвитком стратегії, тактики, систем озброєння тощо у провідних країнах світу виникла необхідність проведення кількісних і якісних оцінок, зіставлень воєнних можливостей країн світу та безпосередньо їх армій як важливих специфічних підсистем суспільства. Особливо такі підходи отримали своє розповсюдження після закінчення Другої світової війни. Належне місце в цих розвідках зайняли й різноаспектні рейтингові оцінювання.

Зазначимо, що методологічний апарат оцінки військової потужності країн, який напрацьований за останні десятиліття за кордоном достатньо різноплановий та базується на застосуванні як суто кількісних, об'єктивних показників, так і використовує апарат експертного оцінювання. Наприклад, ще у 50-х роках минулого століття професор Пристонського університету, радник уряду США Кл. Кнорр визначав національну потужність як поняття, яке включало в себе економічні можливості, ефективність роботи адміністрації та схильність держави до воєнної мобілізації [6, с. 101–104].

Складний, нелінійний, багатоваріантний коефіцієнт, у якому відображені спроби як ідентифікувати дискретні змінні, так і специфікувати їх взаємозв'язки, запропонував у 1960 році для оцінки національної потужності професор Кембриджського університету Г. Кліффорд:

$$P = N(L+C+I+M), (1)$$

де: P — потужність країни;

N — ядерні можливості;

L — територія;

C — населення;

I — індустріальний базис;

M — розміри військових ресурсів.

N, L, C, I, M є показниками, що формують потужність держави.

У такому рівнянні центральним параметром є ядерні можливості країни, які відображають особливу важливість для національної потужності факту (характерного для періоду «холодної війни») наявності ядерного озброєння. Разом з тим формула дотепер застосовується в низці досліджень, де певні параметри, що складають індустріальний базис, наприклад, видобування вугілля та нафти, змінені рівнем енергії, яка виробляється.

У 1963 році консультантом військових відомств та Державного департаменту США Д. Стінгером був розроблений комбінований показник національних можливостей. Показник включав три ряди параметрів, які дозволяли прогнозувати національні можливості на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу.

Параметри короткострокової перспективи виражалися військовою міццю, яка включала військові витрати, чисельність збройних сил. Середньострокова перспектива визначалась рівнем виробничої діяльності (виробництвом чавуну і сталі, споживанням електроенергії), а довгострокова — демографічними факторами (чисельність населення, рівень урбанізації).

У 1965 році фахівець Берлінського технічного університету В. Фуке ввів в обіг багатоваріантний коефіцієнт, який надавав можливість виводити показник національної потужності на основі трьох субнаціональних змінних: чисельність населення, виробництво енергії

і сталі, що відображають матеріальні (кількісні) показники. У той же час урахування якісних показників не передбачалось взагалі.

У 1975 році своє рівняння щодо розрахунку «підтвердженої» національної потужності, яке низка закордонних дослідників відносять до першої спроби розрахувати комплексну потужність країни, запропонував американський вчений, аналітик, співробітник ЦРУ Р. Клайн.

При цьому показники населення й території, економічних можливостей, військової могутності відображають вплив на потужність країни об'єктивних, тобто кількісних факторів, а коефіцієнт національної стратегії та воля до досягнення мети національної стратегії — суб'єктивні, тобто якісні фактори:

$$P = (C+E+M)*(S+W), (2)$$

де: P — потужність країни;

C — населення і територія;

E — економічні можливості;

M — воєнна потужність;

S — коефіцієнт національної стратегії;

W — воля щодо досягнення мети національної стратегії.

C, E, M, S, W є показниками, які формують потужність держави.

Запропонований метод отримав подальший розвиток у працях Е. Телліса, експерта широковідомої дослідницької корпорації *RAND*, колишнього заступника держсекретаря США, а також інших фахівців і аналітиків.

Разом з тим зазначене вище рівняння Р. Клайна також було доповнено. Зокрема японськими фахівцями до коефіцієнту C , що відображає чисельність населення і територію, був доданий рівень наявності в країні природних ресурсів тощо.

Приблизно в той самий час китайські фахівці із Академії наук КНР розробили систему із восьми основних факторів і 64 допоміжних показників. Для обробки даних використовувався також інтегральний кількісний метод Клайна, який дозволяв після підсумування всіх показників, отримувати значення комплексної потужності держави й на його основі здійснювати ранжування окремих країн.

На сьогодні відповідно до світового досвіду існує декілька основних загально визначених індексів, за допомогою яких можна робити міжнародні зіставлення армій світу за різними параметрами. Так, для оцінки загальної воєнної могутності використовується глобальний індекс вогневої потужності (*Global Firepower Index*) [7], який ранжує понад 100 країн на основі більш ніж 50 факторів, включаючи загальний військовий бюджет, чисельність війська та кількість військової техніки й обладнання в арсеналі кожної країни, доступ до природних ресурсів тощо.

Відповідно до цього показника Збройні сили України за даними 2017 року зайняли тридцяте місце серед найсильніших армій світу у

щорічному рейтингу воєнної потужності *Global Firepower Index* (GFP). Рейтинг GFP є одним із найвідоміших у світі. Він розраховується спеціалістами одного із найстаріших британських університетів «Святого Ендрю» (*University of St. Andrews*, який заснований ще в 1410 році) і, як уже йшлося, вважається одним із найвідоміших із аналогічних рейтингів у світі.

Натомість, реальну боєздатність частин і підрозділів знає тільки розвідка. «Які цифрові дані британські дослідники використовують для свого аналізу, достеменно невідомо», — зазначає український військовий експерт Ю. Повх [8]. На його думку, за останні роки українська армія стала більш сильною, покращилась логістика, військовослужбовці одягнуті, взуті та забезпечені боєприпасами.

Одночасно інший фахівець С. Згурець має дещо більш песимістичну думку. Він вважає, що переозброєння йде не так швидко, як необхідно в сучасних реаліях. Ключові проблеми, пов'язані із розвідкою, зв'язком, укомплектованістю підрозділів, справною технікою, ще залишились [9].

Зазначимо також, що останнім часом експерти для побудови GFP аналізують дані вже по 126 країнах. Особлива увага приділяється різноманітності озброєнь, яка створює баланс воєнної потужності країни. Наприклад, можливості 100 мінних тральщиків не дорівнює можливостям 10 авіаносців. Відіграють роль також географічне розташування, стан логістики, наявність природних ресурсів. Один із ключових критеріїв — чисельність дешевої робочої сили, тому країни з більш високим населенням отримують більш високий рейтинг.

Наявність ядерного арсеналу не береться до уваги, проте країни, які мають ядерне озброєння, отримують певний «бонус». При цьому держави, що не мають виходу до моря, не знижуються в рейтингу. Разом з тим обмежені можливості військово-морського флоту є підставою для того, щоб знизити показники воєнної потужності держави.

Фрагмент ранжування країн за методологією *Global Firepower Index* за 2016 рік наведено в рис. 1.

ТОП-10 армій світу

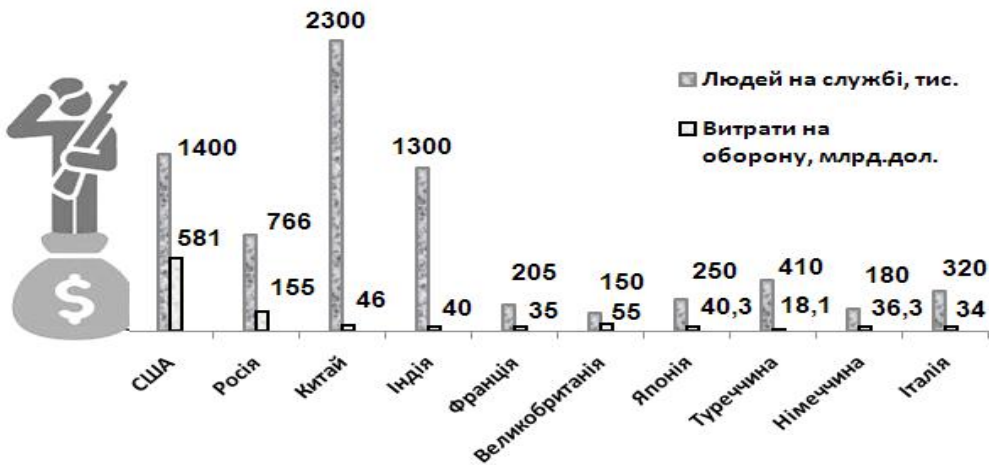

Рис. 1. ТОП-10 армій світу згідно з методологією Global Firepower Index

Зазначимо далі, що статистичні дані й побудовані на їх основі рейтинги широко застосовуються у прикладних міжнародних дослідженнях і порівняннях, для зіставлення військових можливостей окремих країн світу. Коротка характеристика деяких із джерел таких даних подана нижче.

База даних SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)

Розгалужена статистика воєнних видатків у 170 країнах світу за тривалий ретроспективний період, інформація щодо міжнародних і регіональних миротворчих операцій, поставках озброєнь, виробництва військової техніки доступні на сайті SIPRI та можуть, бути корисними в процесі рейтингування країн за тими чи іншими аспектами військової потужності.

Фрагменти ранжування країн світу за витратами на оборону відповідно до даних SIPRI за останні роки наведено в таблицях 1 та 2.

Довідник ЦРУ по країнах світу (CIA — The World Factbook)

Містить детальну статистику й фактичну інформацію по усіх державах світу. В онлайн-версії довідника є інформація про географію, демографію, державний устрій, економіку, збройні сили, телекомунікації, транспортну систему тощо.

Таблиця 1.

**Список окремих країн за військовими витратами
у 2016 році за даними Стокгольмського інституту
дослідження миру — SIPRI [8]**

№	Країна	Витрати, млрд \$	Частка у світі, %	Частка від ВВП, %
1	США	611,0	36	3,3
2	КНР	215,0	13	1,9
3	Росія	70,2	4,1	5,3
4	Саудівська Аравія	63,7	3,8	10,0
5	Індія	55,9	3,3	2,5
6	Франція	55,7	3,3	2,3
7	Великобританія	48,3	2,9	1,9
8	Японія	46,1	2,7	1,0
9	Німеччина	41,1	2,4	1,2
10	Республіка Корея	36,8	2,2	2,7

Таблиця 2.

**Військові витрати деяких країн за 2006–2015 рр.
за даними SIPRI, млрд поточн. дол. США (фрагмент) [8]**

Країна	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
США	527,7	557,0	621,1	668,6	698,2	711,3	684,8	639,7	609,9	596,0
КНР	55,3	68,1	86,4	105,6	115,7	138,0	157,5	177,9	199,7	214,8
Росія	34,5	43,5	56,2	51,5	58,7	70,2	81,5	90,4	85,7	67,4
Саудівська Аравія	29,6	35,5	38,2	41,3	45,2	48,5	56,5	67,0	80,8	87,2
Великобританія	57,8	66,0	65,6	57,9	58,1	60,3	58,5	56,9	59,2	55,5
Індія	24,0	28,3	33,0	38,7	46,1	49,6	47,2	47,4	50,9	51,3
Франція	54,5	60,6	66,0	66,9	61,8	64,6	60,0	62,4	63,6	50,9
Японія	41,6	40,5	46,4	51,5	54,7	60,8	60,0	49,0	45,9	40,9
Німеччина	38,1	42,6	48,1	47,5	46,3	48,1	46,5	45,9	46,1	39,4
Республіка Корея	25,2	27,7	26,1	24,6	28,2	31,0	32,0	34,4	37,3	36,4
...										
Україна	3,0	4,1	4,8	3,5	3,7	3,7	4,1	4,4	4,0	3,6
Ангола	2,0	2,0	3,2	3,3	3,5	3,6	4,1	6,1	6,8	3,6
Данія	3,9	4,2	4,8	4,3	4,5	4,5	4,4	4,2	4,1	3,5

Статистика Index mundi

На сайті зібрана економічна, демографічна, телекомунікаційна, воєнна та транспортна статистика. Джерелом даних здебільшого виступає вищезгаданий довідник ЦРУ.

Варто також зазначити, що, крім міжнародних і національних організацій, які в той чи інший спосіб пов'язані із системами безпе-

ки й оборони (*SIPRI, RAND, CIA, Stratfor* тощо), дослідження в цій сфері здійснюють і такі інформаційно-аналітичні центри, як, наприклад, *Bloomberg, BICC — Global Militarization Index (GMI)* та інші.

Зокрема *GMI* розраховується Міжнародним центром конверсії в Бонні (ФРН) та використовується для оцінки військового навантаження на економіку і суспільство. Цей показник оперує такими індикаторами й зіставленнями:

- а) військових витрат країни з валовим внутрішнім продуктом і витратами на охорону здоров'я;
- б) загальної кількості військового та паравійськового персоналу з чисельністю населення й кількістю лікарів;
- в) сумарної кількості наявного важкого озброєння з чисельністю населення.

Серед 152 країн, які були представлені в рейтингу *GMI-2016*, найбільш мілітаризованими є Ізраїль, Сінгапур, Вірменія, Йорданія та Росія. Унаслідок збройного протистояння з Російською Федерацією і тривалого збройного конфлікту на східному Донбасі укріпилися мілітаристські позиції України, — у цьому рейтингу за 2016 рік Україна піднялася на 8 позицій (з 23-ої до 15-ої). Аналогічні тенденції зберігались і у 2017 році. Посилюється мілітаризація країн Східної Європи, насамперед, держав, що знаходяться на східному кордоні НАТО та Євросоюзу [13; 14].

Серед інших індикаторів варто також розглянути рейтинги потужності армій, які розробляються аналітиками відомої фінансової установи *Credit Suisse* [10].

Перша десятка країн (за зниженням рівня потужності армії) виглядає таким чином (дані 2017 року):

- Сполучені Штати Америки;
- Російська Федерація;
- Китайська Народна Республіка;
- Японія;
- Індія;
- Франція;
- Південна Корея;
- Італія;
- Великобританія.

Під час складання цього рейтингу враховуються такі параметри, як воєнний бюджет, чисельність особового складу, кількість підводних човнів, авіаносців, танків, літаків, ударних гелікоптерів. При цьому ядерний потенціал не враховується.

Ще одним прикладом є оприлюднення рейтингу потужності армій країн світу, який розраховується аналітичним центром при відомому періодичному виданні *Newsweek*. Відповідно до оцінок *Newsweek*, Україна за 2017 рік також посіла 30-е місце в ТОП-50 армій світу, як і у рейтингу *GFP*. Оборонний бюджет України оцінено в \$4,88 млрд. Загальна кількість військових — 1,182 млн осіб (напевно, на наш погляд, мова тут йде не лише безпосередньо про Збройні сили України, а

й про інші військові та воєнізовані формування, зокрема, Національну гвардію України, СБУ та ін., а також про чисельність мобілізаційного резерву). Танків — 2449. Броньованих бойових машин — 8217. Морських суден — 25. При цьому авіаносців та підводних човнів немає. Індекс потужності — 0,5664. 29-е місце в цьому рейтингу зайняла Швеція, 31-е — М'янма. До п'ятірки самих потужних армій світу увійшли сили США, Росії, Китаю, Індії та Франції. Останню позицію в ТОП-50 армій світу зайняли збройні сили Філіппін, передостанню — білоруська армія [11].

Слід однак зазначити, що, як вважає російський військовий експерт І. Коновалов [12], некоректно порівнювати армії держав у такий (рейтинговий) спосіб, оскільки всі лідери так само, як і аутсайди рейтингових списків мають різні переваги. Так, армія США — має найбільше у світі фінансування, а китайська, завдяки реформі управління, стала більш гнучкою й одночасно є найбагаточисельнішою.

Варто також зауважити, що, на думку директора інформаційно-консалтингової компанії *Defence Express* С. Згурця, головним показником є можливість тієї чи іншої країни зупинити збройну агресію. «Оптимальним критерієм є бойові дії. Такий досвід мають Грузія та Україна, які стикались із російською збройною агресією, сама Росія, яка «працює», крім нас ще в Сирії, а також США, що воювали в Іраку та Афганістані ...», а різні рейтинги дають лише приблизне уявлення про бойові можливості держави [8].

Отже, рейтингові оцінки різних аспектів воєнного потенціалу, військової потужності, вогневої спроможності військових формувань тощо дають лише узагальнююче, «агреговане» уявлення про реальні бойові можливості армій країн світу. Разом з тим вони можуть слугувати певним орієнтиром, виявляти «вузькі місця» в системі обороноздатності, обґрунтовувати дієві управлінські рішення, спрямовані на покращення сил і засобів захисту територіальної цілісності та суверенітету нашої країни.

Список використаних джерел

1. Ключникова Е. В., Шитова Е. М. Методические подходы к расчету интегрального показателя, методы ранжирования. *Инноцентр*, Вып. № 1 (10), апрель 2016. URL : <https://goo.gl/2TfjHT>.
2. Еріна А. М. Міжнародні рейтинги: статистичні аспекти обчислення та застосування. Частина 1. Індекси економічної свободи та глобальної конкурентоспроможності. *Статистика України*. 2016. № 3. С. 56–64.
3. The IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence. URL : <https://goo.gl/3VgjqF> (date of access: 15.12.2011).
4. История военного искусства с древнейших времен до начала XX столетия / сост. Н. П. Михневич. 2-е изд. СПб. : Паровая Скоропечатня П. О. Яблонского, 1896. XVIII. 520 с.
5. Балувевский Ю., Хамзатов М. Глобализация и военное дело. *Независимое военное обозрение*. 2014. 8 августа.
6. Балахонцев Н. Зарубежные методы оценки потенциала стран. *Зарубежное военное обозрение*. 2010. № 11. С. 101–114.
7. Global Firepower Index. URL : <https://goo.gl/hfF2xS>.

8. Опубликованы результаты GFP-2017: в мире началась новая гонка вооружений [11 Июля 2017, 13:11]. *Сегодня*. URL : <https://goo.gl/Xp7gk6>.
9. Trends in world military expenditure / Aude Fleurant, Sam Perlo-Freeman, Pieter D. Wezeman, Siemon T. Wezeman, 2016. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (05.04.2016).
10. Рейтинг и сравнение армий мира 2018 года. *Помощь призывникам и военнослужащим*. URL : <https://goo.gl/1qTErq>.
11. Топ-50 армий мира: Украина на 30-м месте [Март 23; 16:50]. *Факты*. URL : <https://goo.gl/hYkBst>.
12. Рейтинг силы. Телеканал 360°. URL : <https://goo.gl/dPB9tX>.
13. Yerina A. Statistical Indicators of Militarization. *Statistic of the XXI Century: New Challenges, New Opportunities*. Proceedings of the international scientific conference. Kyiv : Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2017. P. 57–59.
14. Mutschler M. M. Global Militarization Index 2016. BICC, 2017. 17 p.

Надійшла до редакції 26.07.2018

Mikhaylov, V. S.; Efimova, V. V. Ranking Estimates in the Military Sphere: Methodology and Practice

The article regards theoretical bases, methodological approaches and examples of practical implementation of the construction and calculation of generalizing indicators (indices, ratings) in the military sphere and in the field of the defense capacity of the world countries. The purpose of the article is to highlight the basic methodological approaches to the construction and calculation of the rating assessments (indices) that allow us to assess the military capabilities of individual countries of the world, make correct international comparisons of the military might of individual states and determine the place of Ukraine in the system of these indicators. The paper highlights the main stages in the formation of approaches to assessing the defense potential of the countries worldwide, which were formed among the leading analysts in this field after the end of the Second World War. The sources of information used to calculate the corresponding generalizing indicators are considered. The methodology for constructing major indexes (ratings), which are used by leading international analytical organizations and analytical agencies to calculate the relevant indicators, is briefly analyzed. On the base of open foreign information sources, Ukraine's place in the system of indicators characterizing its military potential, firepower, and militarization is revealed. The reasoning of some experts in the military sphere is given with the regard to possibilities, expediency and limitations of the application of the indicators. In general, the ratings of various aspects of military potential, military power, firepower of military formations, etc. give only a generalized, «aggregated» view of the real combat capabilities of the armies worldwide. At the same time, they can serve as a guide, identify bottlenecks in the defense system, and justify effective management decisions aimed at improving the forces and means of protecting the territorial integrity and sovereignty of our country.

Keywords: rating assessments, military sphere, defense capacity, comparative analysis of armies of the world.